

Viatge al fons de la follia

JOAN AGUT

NARRATIVA

Patrick McGrath, *Spider*.
Traducció de Josep Escarré.
La Magrana.
Barcelona, 2002.

Patrick McGrath (Londres, 1950) va passar la seva infantesa prop de l'Hospital de Broadmor, del qual el seu pare va ser director durant molts anys. Ha viscut en diverses ciutats dels Estats Units i també ha residit uns anys en una remota illa del nord de l'oceà Pacífic. El 1981 es va traslladar a Nova York. És autor de *Blood and Water and Other Tales*, *The Grottesque*, *Dr. Haggard's Disease*, *Follia* (La Magrana, 2001) i *Martha Pike*. *Spider* va aparèixer originalment el 1990. Actualment McGrath viu entre Londres i Nova York i està casat amb l'actriu Maria Aitken.

Spider és una novel·la angouant, extraordinàriament ben escrita. L'autor descriu la història de Dennis Cleg, Spider (l'aranya), el qual l'any 1957, després d'haver estat tancat durant 20 anys en un sanatori mental, torna al barri de l'East End, de Londres, prop de la casa de Kitchener Street on va tenir lloc la tragèdia del protagonista quan tenia 13 anys. Dennis Cleg resideix en una

penió de mala mort entre altres estadants fantasmagòrics i una patrona, la senyora Wilkinson, inquietant. A la penió, Dennis Cleg escriu d'amagat la història del seu passat, presidida per la misteriosa mort de la seva mare. Al final del llibre el protagonista, i el lector, descobriren l'enigma que s'amaga darrere la tragèdia familiar dels Cleg.

La primera característica a destacar de la novel·la és el misteri que l'envolta. Un misteri obsessiu, paradoxal, propi d'un narrador, el protagonista, esquizofrènic, en què es barregen realitat i fantasia, records i deliris. Per una banda, la mateixa mare de Dennis presenta dos rostres, el d'una dona sensible i delicada i, per altra banda, el d'una prostituta vulgar. Però les aparances enganyen. En la ment escindida de Dennis-Spider, una de les mares hauria estat assassinada pel marit en presència de la segona dona i el mateix pare hauria d'haver mort en mans del fill, quan tot plegat es confon i res no és el que semblava ser.

ATMOSFERA ANGOIXANT

La pobresa, la decrepitud i la brutícia juguen un paper fonamental en l'atmosfera del llibre. El sector que l'autor mostra de Londres és el més degradat de la ciutat, amb

El novel·lista Patrick McGrath va néixer a Londres el 1950

pubs infectes, plens de fum i el terra amb serradures, on vells ebrils traguen cervesa barata, i els carrers deserts amb antigues fàbriques tancades, cases enrunades i miserables horts on creixen paupèrrimes patateres. El mateix temps atmosfèric, cels de plom, plugims persistents, boires immòbils, contribueix a definir el tètric marc en què es desenvolupa l'acció de la novel·la.

Els personatges, tant els principals com els secundaris, són d'una contundència absoluta. Des del pare del protagonista, un taciturn

lampista que passa més hores al pub que a casa, la mare prostituta, els seus amics, la mestressa de la penió, el metge director del psiquiàtric, alguns dels interns, fins al mateix Dennis constitueixen un repertori d'éssers humans singulars.

El nucli de la novel·la, l'element principal de l'obra, és el viatge que l'autor fa al fons de la follia. El narrador protagonista escriu en un quadern ple de sutge les seves impressions, els seus pensaments, els seus records. Dennis Cleg descriu els seus processos mentals, el seu desdoblament, les veus i

els sorolls que l'amenacen. Explica els seus moviments diürns, les passejades sota la pluja, l'obstinada observació del riu i les seves nits d'insomni. No ens estalvia l'anàlisi de les pròpies sensacions, el procés de desintegració interna, com les entranyes se li assequen. Tot plegat constitueix una paorosa visió de la demència des de la mateixa insanitat de l'esquizofrènic. En definitiva, una immersió a l'infern d'una ment malalta i de la percepció de la realitat a través de la neurosi.

Amb aquesta novel·la, Patrick McGrath s'ha guanyat un lloc ben merescut en el pòdium de la narrativa contemporània. El seu estil narratiu recorda alguns fragments d'*El soroll i la fúria*, de William Faulkner, i alguns contes inquietants d'Edgar Allan Poe. L'autor administra molt sàviament la informació que facilita, que es desenvolupa en forma d'espirals paral·leles, de l'interior a l'exterior, del present al passat, i a la inversa. Controla perfectament el temps narratiu i l'obra, dura per la seva temàtica, enganxa el lector i el manté en suspens fins a la darrera pàgina. *Spider* és una obra que corprèn i que fa pensar, que mostra d'una manera brillant el caòtic món de la bogeria.

La traducció de Josep Escarré és excel·lent, a l'altura del magnífic text de la novel·la.

POESIA

Manel Garcia Grau, *Al fons de vies desertes*. Edicions 62.
Barcelona, 2002.

Jordi Guardans, *El rèquiem blau*. Edicions 62.
Barcelona, 2002.

Parlar, en aquests moments, de Manel Garcia Grau (Benicarló, 1962) vol dir fer esment d'un dels poetes decididament més prolífers i actius que ha donat aquest país dels vuitantes cap ençà. L'última entrega, *Al fons de vies desertes*, suma el seu desè llibre de poesia. Ha publicat en el curs dels anys a València, a Tarragona i a Barcelona, i podríem dir que aquest darrer volum té molt a veure amb la consolidació d'una veu que ha anat adquirint una singularitat innegable... Tot i que es detecta en el volum la presència d'alguns matisos nous –més de fons que no pas de forma– en relació a d'altres obres anteriors com ara *Anatema* (2001), *La ciutat de la ira* (1998) i *Mots sota sospita* (1997), *Al fons de vies desertes* reporta unes constants que són ben pròpies d'aquest seu univers

Dels velluts d'una llum i del pas de la mort

ROGER COSTA-PAU

poètic: parlariem, entre altres coses, d'un meticulós sentit constructiu, de les repeticions sintàctiques i rítmiques, d'una certa tendència a la unidireccionalitat en el desplegament del *jo*, i també del vers eminentment prosaic, sempre estès, però que de vegades –cal suposar que per raons d'intensitat inherents en el mateix poema– es clivella de cop en un sol substantiu o en una única imatge.

És important fer notar que l'escriptura de Garcia Grau –en la seva gènesi– ve sempre estretament lligada a una presa de consciència –en la vida i en el viure– i a unes actituds d'afront i de resposta; lluny, en tot cas, dels desencisos que serien fruit dels plans i les llangors més regressives... El poeta procura una llengua incisiva, directa, i impregna amb molta freqüència els seus poemes d'aquest tipus de re-

ferències, com es fa explícit en aquests dos fragments de *Rèquiem amb el que tenim*: "Els mots que pronuncio són frondes, topants, rellotges / de temps i metall imperfectes, memòria / d'un llit de segles tot cobert de flassades i d'esvorancs / ben sinuosos". O bé: "Els mots que escric són ports, estigmes, llambordes, arrels / de rauxa i de salnitre: vaixells ancorats a l'espera d'un nou / destí / pregonant, àvids i lesius, totes les illes"... Aquestes illes, aquests estigmes, Garcia Grau les percaça en el curs d'un viatge intensament viscut que respon a quatre indrets diferents, els quals tal vegada es corresponen amb les quatre parts del llibre.

EL PAS FREMENT DE LA MORT

Les blavors –per exemple, d'una música que podria respondre a un rèquiem de Brahms– i el negre més udo-

lós de la mort latent es combaten de manera aferrissada en aquesta extensa elegia de Jordi Guardans que va aparèixer a començaments d'any sota el títol d'*El rèquiem blau*. En efecte, queda clar que el negre de la mort és viu i present en la vida. I aquesta percepció contundent és la que mana els poemes, del començament fins al final, i també la raó que explicaria una estructura circular del llibre. Cinc parts que dibuixen un cercle sense pràcticament cap sortida: des del primer bloc –*La mort de les àvies*– fins al darrer –*El rèquiem blau*–, el qual conté clares significacions d'allò que podríem dir-ne l'homenatge més directe al naufragi... Heus ací el poema en prosa, titulat *Inici*, que enceta el volum: "La mort de les àvies m'arrossega cap al Rèquiem blau amb versos de cabells blancs. Després bufa el vent de

manera inesperada, els versos volen, vells o joves, i el Rèquiem es va fent més blau. I meu". I un fragment que correspon a un dels poemes finals, que fa: "Crec en el blau, / a ell m'encomano / en la vida dura, / amb ell vesteixo / la meua pena d'home".

El poeta es manifesta d'entrada sense reserves. Però no sembla que en l'articulació d'aquesta batussa acèrrima entre el blau i el negre la intenció sigui establir unes contraposicions a ultrança entre uns espais de victòria delimitats –inmutables i plenament irreconciliables– enfront d'uns altres atribuïts a les derrotes... Més aviat hi creix –això es va descobrint en el curs del llibre– la voluntat de fer emergir el pes d'unes constatacions no gens banals que fan part del viure personal, algunes de prou transcendents, d'altres –també és cert– de massa ancorades a una recreació que decau per excés en la desmesura, fins al punt que en el simple desplegar-se ella mateixa s'autoimputa una manca abundosa d'oxigen...

En altres moments, ja fora d'aquest emboscament, Guardans té l'encert de fer emergir una mirada més esbatanada; una energia que fins podria esdevenir contagiosa.